

ζεται ανά μία Συμφωνία ως τὸ ἰδεῶδες τῆς μουσικῆς τελειότητος.

Αἱ ἐννέα Συμφωνίαι τοῦ Μπετόβεν ἀποτελοῦν τῷ ὄντι τὸν ἀναγεννηθέντα χορὸν τῶν ἀρχαίων ἐννέα Μουσῶν. Εἰς τὰς ἐννέα ἐκεῖνας ὑπερέχουσιν τῆς μουσικῆς συνθέσεις αἱ γενεαὶ

δ' ἀντλήσουν τὸ ἀναγκαῖον Ἰδεῶδες διὰ τὴν καλλονὴν τῆς Ζωῆς τοῦ μέλλοντος, διότι τὸ Φῶς διὰ τὸν Μπετόβεν ἦτο Μουσικὴ καὶ ἡ Μουσικὴ του εἶνε Φῶς.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

Ἀλεξάνδρεια, Μάρ-τιος 1910

ΕΡΓΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΜΠΑΦΑΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ οὗτος ἐγεννήθη ἐν Καλαρρῦταις, ἀπέθανεν δ' ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1854. Τὰ ἔργα τοῦ ἀργυρογλύπτου τούτου εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ καὶ ἐπισταμένης μελέτης, καθ' ὅσον ἐκ τούτων καταφαίνεται

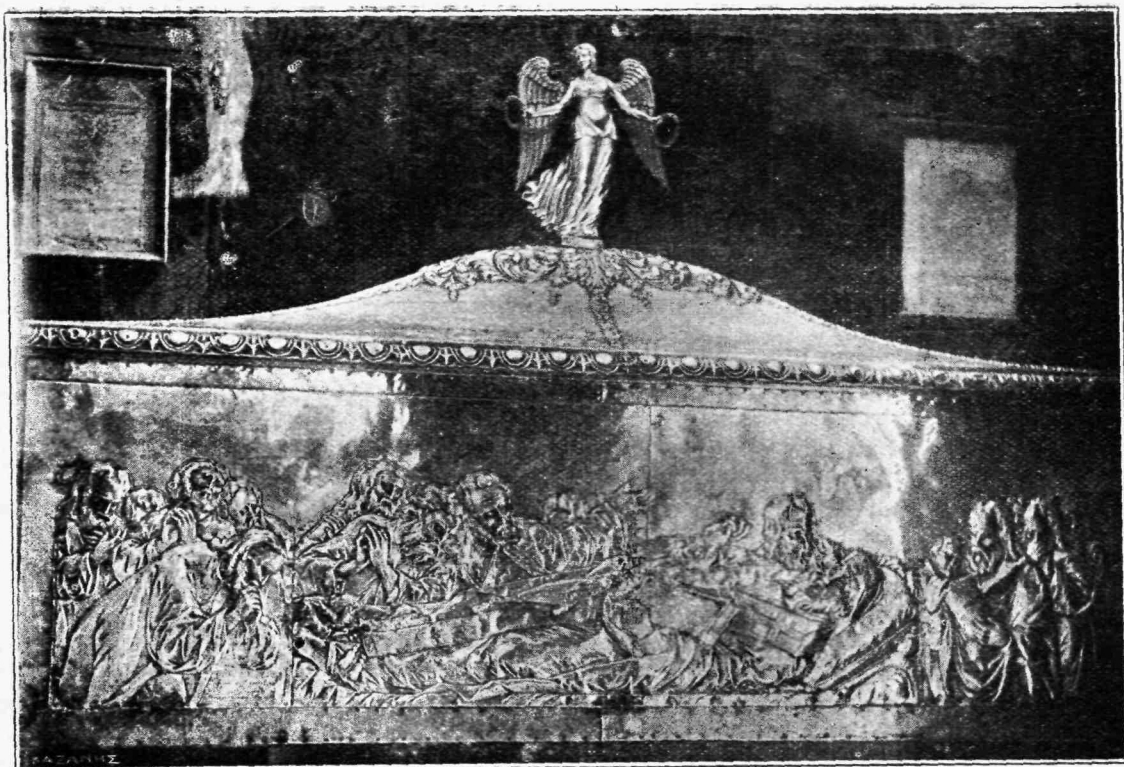
ἐντριβεστάτος καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ ἐν τῇ ἀνατομῇ. Εἰς τὰ διάφορα ἀργυρογλυφήματά του ὑπάρχει μεγίστη ἀρμονία ὡς καὶ μελέτη σχεδίου, ὡς πρὸς τὰς πτυχὰς τῶν διαφόρων ἐνδυμάτων τῶν παρισταμένων ἀντικειμένων, ἐκ τούτου δὲ ἐξάγεται ὅτι ἐγνώριζε ἀκριβῶς τὴν ἀνατομίαν. Προσέδιδεν οὗτος ἐκφράσιν εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα π. χ. τὰ κροταφικά, ζυγωματικά αἱ κύριαι γραμμὴν τῶν μετώπων καὶ λοιπῶν κάλλιστα εἶναι μελετημένη καὶ ἡ μυολογία ἀκριβῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τῆς. Πρὸ παντός, ἐπὶ τῶν γεροντικῶν κεφαλῶν ἀπέδιδεν καὶ τὸ ὅποιον μόνον χρωστῇ ζωγράφου ἠδύνετο ν' ἀποδώσῃ. Ὁ Διαμάντης Μπάφας διὰ τῆς γλυφίδος του ἀπέδιδε τὴν ζωὴν, τὴν ἐκφράσιν, τὰς φυσικὰς ἑνότητες τοῦ μετώπου, ὡς ἐπίσης ἐχάρασεν λεπτεπιλεπτῶς καὶ φυσικῶς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, γενεῶν καὶ μύστικας. Τόση δὲ φυσικότης παρατηρεῖται εἰς τὰ ἔργα του ὥστε ὁ εἰδήμων ἐν τῇ τέχνῃ παρατηρεῖ διάφορα τῆς τέχνης μυστικὰ ἐν τοῖς παριστανόμενοις προσώποις τὰ ὅποια μόνον ἐκ τοῦ φυσικοῦ κανεῖς δύναται νὰ τ' ἀντιληφθῇ. Τὴν ἐκφράσιν τῆς χαρᾶς, τὴν λύπην καὶ ἀγωνίαν ἀπέδιδεν ὥστε ἐχειρίζετο χωσιτικῶς ἀριστοτέχνη. Πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Διονυσίου εὐρίσκεται εἰκὼν 1,50 ὕψος μὲ 1,20 πλ. παριστῶσα τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Πράγματι, εἰς ταύτην ἐκαστος ἀντιλαμβάνεται τὴν ὥραιν τέχνην τοῦ Διαμάντη. Δυστυχῶς ὁμοίως, τὸ ἀτίμητον τοῦτο κειμήλιον, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν φθείρεται ἐκ τῆς κακῆς χρήσεως τῶν μοναχῶν, καὶ ὁμοίως μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης οὐδεὶς εὐρέθῃ ὅπως προλάβῃ τὸν κίνδυνον καὶ σώσῃ ἐκ τῆς φθορᾶς τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο. Πρὸ πάντων ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰκόνος ταύτης παριστάμενος ἅγιος Διονύσιος ἐπὶ θρόνου καθήμενος, ἔχει καθόλου σχεδὸν φθαρεὶ ὡς καὶ αἱ ἐπὶ τῶν γονάτων πενχταὶ ἔχουσιν ὑποχωρήσει ἐκ τῆς τριβῆς.

Ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ φυλάσσεται ἱερὸν κυτίον τὸ ὁπαῖον περικλείει τὴν Χεῖρα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ προστάτου ἡμῶν. Ἰναὶ καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ ἰδίου καλλιτέχνη. Ἐπὶ τοῦ κυτίου τούτου παρίσταται ὁ Ἅγιος Διονύσιος ἐντέχνως ἐπειξεργασμένος, ἐπὶ τῶν πλευρῶν δὲ αὐτοῦ ὑπάρχουσι μικρογραφικώτατα πα-

ραστάσεις τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου, ἔργα τέχνης καὶ γλυφῆς ἐξαισίας. Δύναται μάλιστα νὰ προσθέσω, ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ Διαμάντης συνήνησε μεγίστας δυσκολίας, καθότι, καίτοι αἱ παραστάσεις του ἐξετελέσθησαν μετὰ περισσῆς τέχνης, ἐν τούτοις εἰς μέρη τινὰ ἀνικλύπτει τις, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ καλλιτέχνη ἐκουράσθη. Διότι τ' αὐτὰ ἀντικείμενα ἐν τῇ μεγάλῃ εἰκόνι, ἐχάραχθησαν μὲ μεγαλειότητα ἐμπνευσιν καὶ εὐχέρειαν, μὲ κινονικωτέρας γραμμᾶς, μὲ ἀκριβεστέρας βαθμολογηθείσας ἀποστάσεις τῶν ἀντικειμένων καὶ μᾶλλον μεμετρημέναι τῶν διαφόρων σωμάτων. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁμοίως ἐκαστος διακρίνει τὴν κομψὴν κανονικότητά του, τὴν λεπτότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦ σχήματός του. Ἦδη μεταβλίνομεν εἰς τὴν θεῖαν λάρνακα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται ἡ κοίμησις τοῦ ἁγίου Διονυσίου.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ τὸ ὅποιον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τρίνει πρὸς τὴν φθοράν, διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους τῆς κακῆς συντηρήσεως, παρατηρῶ μεγαλοπρεπεστάτην ἀργυρογλυφικὴν σύνθεσιν, κινονικότητα καὶ ἐντέλειαν σχεδίου. Ἡ τοποθέτησις τῶν διαφόρων προσώπων εἶναι ἐξαισία, ἡ δὲ ἐκτέλεσις μοναδική. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ κεφαλὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἔχει σχεδιασθῇ καὶ ἐκτελεσθῇ τοιοῦτον ἐντέχνως, ὥστε ἐκαστος διακρίνει ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἁγίου διεκχυμένου θανάτου γλήνην ἀρρητον, ἐπὶ τῶν κεκλεισμένων δ' αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, καὶ τοῦ κεκλεισμένου στόματος, διακρίνεται εὐχέρως ἐκφράσις τέχνης ἀπαραιτήτου. Ὁμοίως τὰ ἱερὰ ἄμφιά του εἶνε ἄξια θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀκούραστον ἐκτέλειαν τῶν ποικιλιμάτων αὐτῶν καὶ τὴν φυσικότητα καὶ ἐντέχνον ἐκτέλεσιν τῶν πτυχῶν, αἵτινες τὸσον θαυμασιῶς ἀναπαρίστανται. Ὅπισθεν τοῦ σελτοῦ λειψάνου παρατηροῦνται διάφοροι ἄλλαι μορφαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέχουν, ὑπὸ ἔποψιν τέχνης, αἱ ὥραιαι γεροντικαὶ κεφαφαὶ τῶν παρευρισκομένων μοναχῶν τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις, ὡς παρατηρεῖται εἰς τὴν φωτογραφίαν, εἶναι ἀρίστη. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὁμοίως μέρους αὐτῆς, εἶχον φθαρεῖ σημεῖα τινὰ τὰ ὅποια ἀντελήφθησαν καθ' ἡμέραν ἐπισκέψαντες τὸν Ναὸν τούτον δι' ἰδιαιτέρων μου μελέτην ἐπὶ τῶν τοιοούτων ἀργυρογλυφημάτων. Μικρὸν μόνον χρονικὸν διάστημα παρήλθε ἀπὸ τῆς προτέρας μου ἐκείνης ἐπισκέψεως, καὶ ἤδη εὐρίσκω καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ σελτοῦ λειψάνου ἐφθαρμένον καὶ ἐντελὲς ἐξηφανισμένον.

Ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ εὐρίσκεται ἔργον καλλιτεχνικὸν τοῦ ἰδίου τεχνίτου. Εἶναι δὲ ὁ κομψὸς καὶ καλλιτεχνικώτατος πολυέλαιος, τοῦ ὁποῦ ἡ κοσμηματικὴ τέχνη εἶναι θαυμασία, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ κοσμηματογράφησις, ἡ ἀπολήγουσα ἐπὶ ἀνοικτοῦ πτεροῦ ἀγγέλου, εἶναι ὅτι ὥραϊον. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἰδημόνων οὔτινες ἔαμον κρίσεις ἐπὶ τοῦ πολυελαίου τούτου,

Α. Μπάφα

Ἡ λάρναξ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (εν Ζακύνθῳ)

εἶναι ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐξαισίας καὶ μοναδικῆς τέχνης καὶ ἀφανιάστου μεγαλοπρεπείας, ὑπερβαίνει δὲ καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου ἔργον τοῦ ἰδίου καλλιτέχνου. Τὰ λοιπὰ καλλιτεχνικά ἔργα, τὰ ὁποῖα ἡ καλλιτεχνικὴ ἔμπειρις τοῦ Διαμάντη καὶ τῶν ὁμοίων του παρήγαγον, ἐξηφανίσθησαν καὶ ἀντεκατεστάθησαν μὲ ἔργα σημερινῆς ἐπιπολαίου τέχνης, ἅνευ ἐμπνεύσεως καὶ σχεδίου. Περί Διαμάντη ἔγραψαν οἱ γνωστοὶ ἱστορικοὶ Σ. Δε Βιάζης εἰς τὸ περιοδικὸν «Πινακοθήκη» καὶ ὁ κύριος Α. Χ. Ζώης εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον λεξικόν, ἐν τῷ περιοδικῷ «Μοῦσαι». Μάλιστα ἐν τῷ λεξικῷ τούτῳ ὁ κ. Ζώης ἀναφέρει δι' ἑν ἔσοχον ἔργον τοῦ Διαμάντη ὅστις τὸ προσέφερεν ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν Στούαρτ τῷ 1812. Περί Διαμάντη ἀναφέρει εἰς τὸ ἐκδοθὲν ἔργον του καὶ ὁ Λουὶς Σαλβατόρ.

Πολλὰ ἔργα τοῦ Διαμάντη εὐρίσκονται διεσπαρμένα εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς Ζακύνθου, ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματά του εἶναι τὰ ἐν ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου εὐρισκόμενα.

Τὸ δὲ ἐξοχότερον ἔργον τοῦ ὑπὸ ἔποψιν μικρογραφίας εἶναι τὸ ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ εὐρισκόμενον ἐπίχρυσον Εὐαγγέλιον τὸ ὁποῖον περιέχει ἐπάνω τριάκοντα μικρὰ ἀνάλογα τετραγωνίδια ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰκονίζονται οἱ Προφῆται καὶ ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ ὡς καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῶν πλαγίων ὥραια κοσμηματογραφίαις περικλείει τὰ εἰκονιζόμενα ἀντικείμενα.

Οὕτω συντομειώμεν τὴν περιγραφὴν μας ταύτην, καὶ εἰς ἰδιαιτέραν μᾶς μελέτην θέλομεν ἀναφέρει καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα ἄλλων μεταγενεστέρων ἀργυρογλυπτῶν, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ μιμηθοῦν τὸν Διαμάντην.

Ὁ ἀγαθὸς φίλος Κοσ. Ἀλέξανδρος Μαρτινέγκος ἐξ ἰδιοτέρας ἀγάπης του πρὸς τοὺς καλλιτέχνας, μᾶς φιλοδορεῖ τὰς δημοσιευόμενάς φωτογραφίας.

Ζάκυνθος

Α. Σ. ΠΕΛΕΚΑΣΗΣ

Ζωγράφος

Α. Μπάφα

Εὐαγγέλιον (Οἱ προφῆται καὶ ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ ἐν μικρογραφίᾳ.)